

poem «Eneida» by Ivan Kotliarevsky. They also have active functional potential in modern literary Ukrainian, though the spectrum of structures with the semantics has significantly broadened due to the evolution of language. Specific semantic nuances, stylistic marking, and the sphere of usage are amongst dominant peculiar features

of the analysed before prepositional-substantive structures with primary and derived time prepositions.

Key words: *primary preposition, temporative, defined / undefined time duration semantics, prepositional-substantive structure, syntaxeme.*

Надійшла до редакції 04.10.2019 р.

УДК 811.161.2'373.21(477.53)«17/18»

Тетяна Ніколашина

УРБАНОНІМНИЙ ПРОСТІР МІСТА ПОЛТАВИ ДОБИ ІВАНА КОТЛЯРЕВСЬКОГО

У статті простежено розвиток урбанонімного простору міста Полтави, проведено семантичний аналіз урбанонімів, розглянуто урбаноніми, пов'язані із життям Івана Котляревського.

Ключові слова: *урбанонім, урбанонімний простір, вулиця, Успенський собор, Соборний майдан, Іван Котляревський.*

Урбанонімний простір міст упродовж століть розвивається, оновлюється та віддзеркалює квінтесенцію загальнолюдських і національних цінностей. Дослідження урбанонімів дозволяє встановити факти держави, історії мови, етносу, краю, міста.

Заслужують на увагу дослідження української урбаноніміки науковців В. Горпинича, В. Лучика, Ю. Карпенка, В. Німчука, І. Муромцева, А. Загнітка, О. Стрижака, Я. Дашкевича, Я. Грицака, М. Долинської та інших.

Актуальність розвідки зумовлена тим, що досі відсутнє трактування мовознавцями урбанонімів міста Полтави середини XVIII – початку XIX століття.

Урбанонімний простір репрезентує сукупність урбанонімних одиниць, адаптованих за лінгвістичними, соціокультурними, етнокультурними законами, зафіксованих у писемному й усному мовленні містян. Урбанонімний простір відтворює ціннісно-орієнтоване поняття «урбанонім». Під урбанонімом розуміємо системоутворювальний елемент урбанонімного простору, що виконує адресно-ідентифікаційну, культурно-історичну, соціокультурну функції [16, с. 6].

Науковці наголошують на тому, що урбаноніми зумовлені позамавними чинниками, мають системну структуру, виконують спільну функцію, уможливають варіативність (офіційна/неофіційна назва); увиразнюються словотворчими формантами і структурно-семантичними типами, фіксуються в текстах художньої літератури, вступають в інші системні зв'язки [6].

«Урбаноніми (від лат. urbanus – місто та гр. opima – ім'я) – топонім, ім'я, назва внутрішньоміського топографічного об'єкта (вулиці, проспекту, бульвару, провулка, будь-якого об'єкта міста, що має ім'я)» [11, с. 310].

Мета наукової статті полягає в дослідженні урбанонімного простору міста Полтави в семантичному аспекті часів Івана Котляревського, в аналізі урбанонімів, пов'язаних із життєдіяльністю класика української літератури й громадського діяча.

Матеріалом для аналізу послуговували «Генеральний опис Лівобережної України 1765–1769 рр.», відомий в історичній літературі під назвою «Румянцевський опис Малоросії» (перепис майнового стану населення в 60-х роках XVIII ст.) [7], Топографічний опис Лівобережної України в 1798–1800 рр. [17], наукові праці істориків [2; 4; 5; 8; 9; 14], краєзнавців [18].

Неможливо уявити духовну столицю України без Івана Котляревського, який жив, живе й буде жити в щоденному бутті кожного українця, у полтавських вулицях і провулках, у гострому слові, іскрометному гуморі й життєлюбстві, доброзичливій ширості до людей і відкритості до краси українського слова.

Безперечно, для «Полтави Котляревський – одна з найяскравіших сторінок її історії, запашне слово, наймелодійніша пісня, її гордість, її зоря-зоряниця, світло якої осяє тепер не тільки шанувальників письменника, але й увесь український народ» [10, с. 53–54].

Наш славетний земляк, зачинатель нової української мови та літератури Іван Петрович Котляревський (1769–1838) був корінним полтавцем, який народився й жив у центрі міста, на Соборному майдані, у зелені садків біля Успенської церкви.

Професор М. Степаненко стверджує, що «творчість І. Котляревського має велике історико-мовне значення, яке полягає передусім у тому, що письменник своєю безсмертною “Енеїдою” розкрив функціо-

нальний простір мови, якою говорило населення цього краю» [13, с. 95].

Простежмо формування урбанонімного простору рідного міста славетного митця й громадянина.

«Середмістя тодішньої Полтави включало в себе територію фортеці, спорудженої на початку XVII ст. на найбільш придатному для цього місці надворсклянському плато, – пише історик Ю. Волошин, – на розі мису, на місці сучасної Білої альтанки, розташовувався великий підковоподібний Подільський бастион» [2, с. 150].

Зазначимо, що полтавська фортеця була збудована ще 1608 р. польським коронним гетьманом Станіславом Жолкевським на правому високому березі Ворскли [3, с. 22].

Фахівець із розвитку міської території, просторової структури та міської забудови Полтави XVII–XVIII сс. О. Коваленко стверджує, що головним композиційним елементом її середмістя був Соборний майдан, а домінував на ньому головний храм міста – Успенський собор, розташований фактично по центру [5, с. 313].

У середині XVIII ст. урбанонімний простір Полтави – це 1 майдан (*Соборний*), 8 площ (*Кругла, Ковальська, Спаська, Велика Петровська, Кінська, Сінна, М'ясна, Мало-Петрівська*), 3 яри (*Паняньський, Мазурівський, Миколаївський*), 4 гори (*Монастирська, Мазурівка, Подільська, Різницька*), 82 вулиці (*Успенська, Староринкова, Безіменна, Купецька, Київська, Міщанська, Криловська, Воскресенська, Василівська, Преображенська, Шкільна, Золота, Кіценська, Різдвяна, Богоявленська, Хрестова, Мазурівська, Вознесенська, Миколаївська, Богородицька, Благовіщенська, Подільська, Матвіївська, Стрітенська, Спаська, Іванівська, Андріївська* та ін.), 3 провулки (*Глухий, Болотний, Тухий*).

Урбанонімний простір Полтави часів Івана Котляревського увиразнюють:

1. Урбаноніми-персоналії з апосесивною ознакою: а) ім'я особи (*вул. Абакумівська, вул. Матвіївська, вул. Марківська, вул. Єлизаветська, вул. Варварівська, вул. Констянтинівська, вул. Фоминська, вул. Якимівська*); б) прізвище особи (*вул. Білошенкова, вул. Киценська*).

2. Урбаноніми орієнтаційно-просторові: а) за напрямом головних шляхів до міст, сіл, приміських хуторів, передмістя (*вул. Київська, вул. Пушкарівська, вул. Нижньомлинська, вул. Сенжарівська, вул. Павленківська, вул. Подільська, вул. Очеретянська*); б) за торговельним, адміністративним, громадським призначенням (*вул. Шкільна, вул. Староринкова, вул. Хлібська*); в) за найменуванням яру чи балки (*вул. Мазурівська, вул. Здихальна, вул. Кобищанська*); г) за назвою фортечної брами (*вул. Крилівська*).

3. Урбаноніми релігійно-обрядові: (*вул. Архангельська, вул. Стрітенська, вул. Спаська, вул. Преоб-*

раженська, вул. Благовісна, вул. Богословська, вул. Богородицька).

4. Урбаноніми ландшафтно-географічні: *вул. Лугова, пров. Глухий, пров. Болотний*.

5. Урбаноніми професійно-фахові (*вул. Купецька, вул. Золота, вул. Різницька*).

6. Урбаноніми-відетноніми: *Мазурівський яр*.

Відзначимо, що урбанонімний простір віддзеркалює єдність локальної топонімної системи «місто-фортеця – провінційне місто – губернське місто». На початковому етапі формування урбанонімної системи домінують урбаноніми посесивної семантики, орієнтаційно-просторові, а також урбаноніми, пов'язані з назвами сакральних споруд та релігійних свят.

Іванові Петровичу пощастило: він народився у провінційному місті, спостерігав грандіозні зміни в його політичному й культурному житті, у розбудові й оновленні з набуттям губернського статусу.

Між двома ярами – зі сходу *Паняньським*, а із заходу *Мазурівським* – знаходилися міські адміністративні приміщення й садиби містян, над якими височів мурований Успенський собор. «Ця гора, схили якої іменувалися *Мазурівкою*, пізніше отримала назву *Іванової* від імені Івана Котляревського. *Мазурівський яр* і однойменний куточок *Мазурівка*, отримали свої назви від переселенців із Мазовії – ремісників, слуг, яких привезли з собою польські магнати і шляхта, котрі проживали тут у першій половині XVII століття з часу відродження Полтавської фортеці» [3, с. 17].

За легендою, *Паняньський яр* отримав назву від того, що водою із джерела, яке текло цим яром, зцілювалася панянка – донька польського вельможі, оскільки вода зі струмка мала лікувальні властивості [3, с. 17]. Зараз у Полтаві на місці *Паняньського яру* – *вул. Панянка*, на місці *Мазурівського яру* – *вул. Небесної Сотні* (за часів І. Котляревського *вул. Петровська, вул. Різдвяна*, а потім перейменована на *вул. Леніна*). На рівні урбанонімів можна переконалися в нерозривній єдності лінгвістики й історії, зрозуміти межі історичної доби міста.

У XVIII ст. Успенський собор був духовним серцем Полтави, тому від *Іванової гори* пролягла головна вулиця міста – *Успенська*, найкоротша, що закінчувалася там, «де піднялися один напроти одного два храми Воскресенський і Спаський» [18, с. 43]. *Вул. Успенська* у XVIII ст. мала назви *вул. Мостова, вул. Київська, вул. Пробивна, вул. Успенська* [5, с. 69–70].

У матеріалах «Генерального опису...» збереглися відомості з подвірного перепису за окремими вулицями Полтави на 1 листопада 1765 року, тобто за 4 роки до народження І. Котляревського. У цьому документі під № 14 зазначено, що дід поета Іван Котляревський придбав будинок 26 червня 1751 року на *Успенській вулиці* за двадцять сім рублів п'ятдесят

копійок [7, с. 49]. У сучасній садибі зберігся сволок із тієї хати, й на ньому старослов'янською мовою вирізьблено: «Создался домъ сей во имя Отца и Сына и Св. Духа. Аминь. Року 1705 месяца ав. 1» [14, с. 16].

На *Успенській вулиці* з правого боку спочатку – згідно з описом № 12 – був розташований перший двір полкового циркульника Василя Бети, за № 13 – другий двір купця Івана Кисломедя, за № 14 – третій двір дяконіці Агафії Яківни Котляревської [7, с. 49]. Бруківка була прокладена цією вулицею «від Успенського собору до Стрітенської церкви, та і то низької якості, тож особливо під час дощів місто просто потопало в багнюці» [3, с. 33].

Історик Ю. Волошин, вивчаючи архівні документи, фотографії, малюнки Соборного майдану, піддає сумніву факт місцерозташування сучасної садиби-музею І. П. Котляревського, «оскільки на території Подільського бастиону жодних будівель не було, виходить, що в час проведення перепису (1765 р.) двір Котляревських знаходився дещо північніше» [2, с. 49].

Садиба на *Івановій горі* стала для письменника домівкою з дідівським порогом, невичерпним і бурхливим джерелом його літературної творчості. У старому центрі Полтави Іван Петрович народився і прожив основну частину свого життя. Його дід Іван Котляревський був дяком в Успенському соборі. Батько й дядько – брати Петро та Яків – були освіченими, що потверджують їхні підписи за неграмотних мешканців Полтави в «Генеральному описі...» [7, с. 49]. На жаль, невідомо, де хлопці здобули освіту. Згідно з переписом, у Полтаві на той час існувала школа при Преображенській церкві на *вул. Шкільній* [2, с. 155]. 1811 року Преображенську церкву розібрали, залишилася тільки Спаська, «яка на той час набула меморіального значення» [2, с. 158]. Батько письменника Петро Котляревський служив канцеляристом у Полтавському магістраті.

У дідівській хаті минули дитячі та юнацькі роки зачинателя нового письменства. Як стверджує відомий дослідник історії Полтавщини І. Павловський, початкову освіту І. Котляревський здобув у церковнопарафіяльній школі, яка існувала ще із XVII ст. при головному храмі міста Успенському соборі [8, с. 235]. Станом на 1735 р. у місті було шість шкіл – при Успенському соборі, Воскресенській, Спаській, Стрітенській, Миколаївській, Подільській Різдва Богородиці церквах [5, с. 95].

1780 року І. Котляревський вступив до Полтавської духовної семінарії, яка розташовувалася на *вул. Колонійській* (зараз *вул. Сквороди*, буд. № 1/3, біля Спаської церкви; нині це корпус Полтавської державної аграрної академії). Із невідомих причин семінарії він не закінчив, хоч був одним із кращих учнів. Деякий час працював у Полтавському магістраті канцеляристом, у 1793–1796 рр. учителював у селах Золотоніського повіту. З 1 квітня 1796 року й до відставки 1808 року служив у Сіверському карабінерному (пізніше кінно-егерському) полку.

Упродовж 25 років, від червня 1810-го, працював доглядачем полтавського Будинку виховання дітей бідних дворян, поміж яких були майбутній відомий математик М. Остроградський, живописець А. Мокрицький, батько художника М. Ярошенка [14, с. 18].

У Полтаві до кінця XVIII ст. панували характерні мотиви української народної архітектури, тому полкове місто було схоже на село [3, с. 26]. Учений-природознавець В. Зуєв у «Путешественных записках от Санкт-Петербурга до Херсона...» писав, що будівлі в місті були дерев'яні, низькі, за винятком двох кам'яних споруд, але зовні вони помазані, чисто вибілені, вулиці прямі, але не бруковані, тому під час дощів майже не прохідні [8, с. 22].

Із записок французького графа Сегюра, який приїжджав до міста 1787 року, дізнаємося, що «Полтава – маленьке містечко, бідно прикрашене, вельми мало заселене, що не привертає уваги жодною пристойною будівлею» [8, с. 22].

Початок XIX ст. докорінно вплинув на подальший розвиток Полтави. За життя І. Котляревського вона перетворилася з полкового містечка в губернський центр. Полтавська губернія була утворена 27 лютого (за новим стилем 10 березня) 1802 року [8, с. 27]. «Починалася нова історія Полтави. І. Котляревський, ще раніше схваливши у відомій оді дії губернатора Куракіна, сам включається в культурну перебудову міста. Це тривало чверть століття» [10, с. 56].

Як свідчать історичні факти, в 1803–1805 рр. видатний архітектор М. Амвросимов під безпосереднім контролем генерал-губернатора О. Куракіна розробив план забудови Полтави, який полягав у створенні «копії малого Петербурга» й поділі міста на квартали з новими, широкими, прямолінійними вулицями, які пролягали б через стару торгову площу, козацькі та міщанські садиби, городи. Головна з вулиць отримала назву *Олександрівська* і з'єднала старий центр міста з новим адміністративним центром [3, с. 28].

Новий центр міста отримав форму круглої площі діаметром 345 метрів і відповідну назву – *Кругла площа*, від якої радіально розходилися вісім вулиць [3, с. 8]. Формування архітектурного ансамблю тривало впродовж 1805–1840-х рр. коштом відомого мецената С. Кочубея. Архітектор М. Амвросимов за основу майбутніх будівель узяв проекти петербурзького архітектора А. Захарова.

Упродовж зазначеного часу було зведено вісім будівель у стилі губернського класицизму початку XIX ст.: будівля Малоросійського поштамту (1809, нині – Мала академія мистецтв імені Р. Кириченко), будівля Дворянського зібрання (1810, нині кінотеатр імені І. Котляревського), Губернські «присутственные» місця (1811, нині виконком Полтавської міської ради), будинок генерал-губернатора (1811, нині Будинок профспілок), будівля цивільного губернатора

(1811, нині Управління по боротьбі з організованою злочинністю в Полтавській області), Повітові «присутственныє» містя (1811, нині Поштамт), Петровський кадетський корпус (1840, колишнє Полтавське вище зенітно-ракетне училище імені генерала армії М. Ф. Ватутіна) [11, с. 5–6].

Від *Круглої площі* прокладено радіальну розбивку 8 вулиць, кожна з яких тоді тягнулася в напрямку головних містобудівних доміант старої Полтави, переважно церков.

Заходи з упорядкування вулиць розпочалися ще за генерал-губернатора О. Куракіна (1802–1808), частину центральних вулиць засипали дрібним щебенем [5, с. 69]. «Хоча з забудовою міста у Полтаві влаштувалися чудові сади (для відпочинку і ботанічні), бульвари, колодязі з навісами, впорядковувалася ринок, було відкрито заїжджі двори, вулиці обсаджувалися деревами, а кілька забрукували (до того була тільки одна вимощена), але мостилися вони дрібним щебнем, що його засипали піском. Тому влітку в місті стояла часто пилюка, а під час дощів, особливо весною та восени, оскільки ґрунт був у багатьох місцях глинистий, було таке багно, що в ньому буквально тонули коні й екіпажі. Тож нерідко навіть знать під час такої погоди змушена була їздити возами, які тягнули воли» [3, с. 32].

Постійно прокладати вулиці почали лише з 1854 р., проте впорядковували їх повільно: за 4 роки було прокладено 8 мостових [15, с. 7, 10].

1817 року імператор Олександр I відвідав Полтаву й оглянув дитячий пансіон. Тоді ж за багаторічну сумлінну працю відставного капітана І. П. Котляревського нагородили чином майора, діамантовим перснем і пенсіоном та пенсією 500 крб. на рік довічно [8, с. 244; 9, с. 217], а також полтавський генерал-губернатор М. Рєпнін перейменував *вул. Мостову* на честь імператора на *вул. Олександрівську*, поживив розбудову центральної частини міста за петербурзькими канонами – з чітким плануванням вулиць, із проектуванням адміністративних споруд у стилі класицизму [18, с. 48–49].

Крім служби в Будинку виховання, Іван Петрович був попечителем благодійних закладів Полтавської губернії (1827–1835) і заслужив «Знак бездоганної служби за XXX літ» [14, с. 16]. На той час заклад був розташований на *вул. Ново-Полтавській* (зараз *вул. Шевченка*).

1809 р. в Полтаві були *вул. Колонійська* та *вул. Фабрикантська*, про що пише О. Чепіль: «...на пропозицію князя О. Б. Куракіна в 1809 році до нашого міста запрошено німецьких ремісників – сукопних фабрикантів (249 осіб), які оселилися на *вулицях Колонійській* та *Фабрикантській* (зараз *вулиця Балакіна*)» [18, с. 14]. Німецькі робітники мешкали у спеціально споруджених будинках.

На території німецької колонії створено перший театр у Полтаві; підтвердженням цьому є урбанонім *пров. Театральний*, про це нагадує меморіальна дошка на фасаді Полтавської державної аграрної академії [18, с. 14]. У 1818–1821 рр. Іван Петрович був першим директором Полтавського театру. 1818 р. генерал-губернатор М. Рєпнін викликав до Полтави з Харкова трупу Штейна [8, с. 218], а І. Котляревський написав для театру дві п'єси – «Наталку Полтавку», «Москаля-чарівника» [8, с. 244]. Тоді в Полтавському театрі грав талановитий актор М. Щепкін, якого викупили з неволі за сприяння М. Рєпніна та І. Котляревського за 10 тис. крб. асигнаціями в курської поміщиці А. Волькенштейн-Анненкової [14, с. 19].

Здійснений аналіз демонструє інформативне значення урбанонімів як джерела для реконструкції історії міста, зокрема пов'язаних із життєписом Івана Котляревського.

Урбанонімний простір Полтави здебільшого репрезентували особливості природного середовища, фах її мешканців, назви церков чи релігійних свят, прізвища або імена містян, що володіли маєтностями або жили на вулиці; особливе значення мають урбаноніми *гора Мазурівка*, *Соборний майдан*, *вулиці Успенська*, *Спаська*, *Шкільна*, *Олександрівська*, *Мостова*, *Колонійська*, *Фабрикантська*, *Ново-Полтавська*, які безпосередньо пов'язані із життям письменника; зі зміною політичної ситуації в державі зникли з мапи Полтави вулиці *Василевська*, *Нікольська*, *Архієрейська*, *Олександрівська*, *Ковальська*, *Дворянська*, *Велика Петровська*, *Луківська*, *Катерининська*, *Марківська*, *Різдяна*, *М'ясна*, *Різницька* тощо; збереглися назви вулиць *Стрітенська*, *Лугова*, *Панянка*, *Мазурівська*, провулків *Театральний*, *Тупий*, *Мазурівський* та назва *Соборного майдану*. Локальна топонімна система «місто-фортеця – провінційне місто – губернське місто» є квінтесенцією загальнолюдських і національних цінностей крізь призму урбанонімів.

Література

1. Безобразова Л. Полтавські наші вулиці / Л. Безобразова, А. Бойко // Слов'янський збірник. – Вип. 5. – Полтава : Слов'янський клуб, 2006. – С. 88–94.
2. Волошин Ю. Родина Котляревських в Румянцевському описі Малоросії 1765–1768 років / Юрій Волошин // Київська старовина. – 2007. – № 5. – С. 149–158.
3. Жук В. Полтава часів Івана Котляревського / В. Жук // Слов'янський збірник. – Вип. 5. – Полтава : Слов'янський клуб, 2006. – С. 16–37.
4. Коваленко О. Про розпланування центральної частини Полтавської фортеці / О. Коваленко // Полтавський краєзнавчий музей : зб. наук. ст. 2004 р. Малові-

домі сторінки історії, музеєзнавство, охорона пам'яток / ред кол. Волошин Ю. В., Годзенко В. Д., Мокляк В. О. та ін. – Полтава : Дивосвіт, 2005. – С. 313–315.

5. Коваленко О. Полтава XVII–XVIII століть / О. Коваленко. – К. : Видавець О. Філюк, 2015. – 232 с.

6. Мезенко А. М. Ономастика / А. М. Мезенко. – Витебск : ВГУ имени М. П. Машерова, 2012. – 152 с.

7. Місто Полтава в Румянцевському описі Малоросії 1765–1769 рр. / упор., вступ ст. і ком. Ю. Волошина. – К. : Наш час, 2012. – 576 с.

8. Павловский И. Ф. Полтава. Исторический очерк ее как губернского города в эпоху управления генерал-губернаторами (1802–1856) ; предисл. В. А. Мокляк / И. Ф. Павловский. – Харьков : САГА, 2009. – 416 с.

9. Павловский И. Ф. К истории полтавского дворянства. 1802–1902 гг. Очерк по архивным данным : в 2 т. Т. 1–2 / Репринтное издание. Серия «Полтавское историческое наследие». Кн. 12. – Харьков : САГА, 2012. – 694 с.

10. Ротач П. Біля гнізда соловейка / П. Ротач. – Полтава : Полтавський літератор, 1993. – 160 с.

11. Сім чудес міста Полтави. – Полтава : ФОП Говоров С. В., 2016. – 56 с.

12. Словник української ономастичної термінології / уклад. Д. Г. Бучко, Н. В. Ткачова. – Харків : Ранок-НТ, 2012. – 256 с.

13. Степаненко М. І. Українське рідне слово : статті, виступи, роздуми, відповіді / М. І. Степаненко. – Полтава : АСМІ, 2003. – 184 с.

14. Стороха Є. В. Душа голосна України / Є. В. Стороха. – Полтава : ФОП Говоров С. В., 2013 – 48 с.

15. Терещенко А. Статистическое описание г. Полтавы / А. Терещенко // Відбиток з «Журнала Министерства внутренних дел». – [Б. м.]. – Кн. 2 и 7. – 85 с.

16. Титаренко А. А. Урбанонімія Кривого Рогу : структура, семантика, функціонування : автореф. дис. ... канд. філол. н. : спец. 10.02.01 «Українська мова» / А. А. Титаренко. – Дніпропетровськ, 2015. – 20 с.

17. Топографічний опис Лівобережної України в 1798–1800 рр. // Описи Лівобережної України / [упоряд. Т. Б. Ананьєва, ред. : П. С. Сохань, Г. В. Боряк, В. А. Смолій, Ф. П. Шевченко, Н. М. Яковенко]. – К. : Наук. думка, 1997. – С. 24–273.

18. Чепіль О. Вулицями старої Полтави / О. Чепіль. – Полтава : Дивосвіт, 2012. – 164 с.

Tetiana Nikolashyna

THE CITY OF POLTAVAUrbanspace of Ivan Kotliarevskyi's Time

The article presents the development of the urbanized space of Poltava from the ancient fortress city to the pro-

vincial city, which were adapted according to linguistic, socio-cultural, ethno-cultural laws; the author of the article conducted a semantic and quantitative analysis of urban names; thus, 6 lexical-semantic groups were analysed; places and urban monographs that were dealt with the life and activity of the public figure, the founder of the new Ukrainian language and new Ukrainian literature, the author of «Aeneid», «NataalkaPoltavka», «Moskal-magician» Ivan Kotliarevskyi were considered; a lot of attention was paid to the central part of the old city, including the name analysis of Mount Mazurovka, Uspenskyi Cathedral, Cathedral Square, Uspenska, Spasska, Shkilna, Oleksandrivska, Mostova, Koloniyska, Fabrykantska, Novo-Poltavska streets; the quintessence of universal and national values through the prism of urbanonyms was defined.

Over the centuries the urban space of cities has been developing, updating and reflecting the facts of state formation, the history of language, ethnicity, land, infrastructure and urban development.

The city of Poltava urban space of Ivan Kotliarevskyi's time in the semantic aspect, the analysis of urbanonyms related to the life of the Ukrainian literature classic and public figure are analysed in the article.

The material used for the study was «General description of Left-Bank Ukraine 1765–1769» known in the historical literature as «Rumiantsev description of Little Russia» (census of population property status in the 60^s of the 18th century), Topographical description of Left Bank Ukraine in 1798–1798, scientific works of historians and local historians.

It is impossible to imagine the spiritual capital of Ukraine without Ivan Kotliarevskyi, who lived, lives and will live in the everyday life of every Ukrainian, on the streets and alleys of Poltava, in sharp words, in smart humour and cheerfulness, in benevolent sincerity to people and openness to the beauty of Ukrainian word.

Our glorious fellow countryman, the founder of the new Ukrainian language and literature, Ivan Kotliarevskyi (1769–1838), was a native Poltava who was born and lived in the city centre, in the Cathedral Square, near the Assumption Church.

In the life of a writer at the level of urbanonyms, you can see the inextricable connection of Linguistics and History, to understand the limits of the historical era of the city. The informative significance of urbanonyms as a source of the history of the city reconstruction, in particular with the biography of Ivan Kotliarevskyi was demonstrated by the data.

The peculiarities of the natural environment, the occupations of the inhabitants, the names of churches or religious holidays, the surnames or names of the residents who owned or lived in the street, side street represented the urban area of Poltava.

Key words: urbanonym, urban space, street, Uspenskyi Cathedral, Cathedral Square, Ivan Kotliarevskyi.

Надійшла до редакції 05.10.2019 р.

